

Multikulturalnost - društvo - odgoj / obrazovanje

Braić, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:204525>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LORENA BRAIĆ
MULTIKULTURALNOST – DRUŠTVO – ODGOJ/OBRAZOVANJE
Završni rad

Pula, rujan 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LORENA BRAIĆ
MULTIKULTURALNOST – DRUŠTVO – ODGOJ/OBRAZOVANJE

Završni rad

JMBAG: 0303070417, **izvanredni student**

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij, Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Posebna sociologija

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana, **LORENA BRAIĆ** kandidat za prvostupnika Preddiplomskog stručnog studija ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **LORENA BRAIĆ** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Multikulturalnost – društvo – odgoj/obrazovanje** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Pojam odgoja i obrazovanja.....	2
2.1. Što je odgoj?	2
2.2. Razvoj odgoja i obrazovanja od prošlosti do danas.....	3
2.3. Odgoj i obrazovanje za ljudska prava.....	6
2.4. Obrazovanje djece u predškolskoj ustanovi	7
3. Pojam multikulturalnosti	9
3.1. Multikulturalnost u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj	9
3.2. Projekt institucionalizacije zavičajne nastave	11
4. Multikulturalnost u južnoj Istri	14
4.1. Istrijani	14
4.2. Talijani	15
4.3. Bošnjaci.....	17
4.4. Srbi	18
4.5. Crnogorci.....	19
5. Festival multikulturalnosti u Istri	21
5.1. Festival multikulturalnosti, Titov park, Pula, 2019.....	21
5.2. Festival multikulturalnosti, Trg maršala Tita, Rovinj, 2022.....	22
6. Peroj.....	23
6.1. Povijest sela Peroj i doseljenje Crnogoraca	24
6.2. Narodni običaji.....	26
6.3. Narodna nošnja	27
6.4. Perojska fešta.....	29
6.5. 20. Međunarodni festival folklora Leron.....	31

7. Rad s djecom u predškolskoj ustanovi na temu „Moje selo Peroj“	34
8. Zaključak.....	36
9. Popis literature	38
10. Popis fotografija	40
11. Sažetak.....	41
12.Summary	42

1. Uvod

U ovome radu ukratko će biti prikazan razvoj odgoja i obrazovanja u skladu s djetetovom dobi, te razvoj i razlike u odgoju i obrazovanju od nekad do danas.

U Istri je smješteno mnogo različitih kultura, koje djeluju i čuvaju svoju tradiciju i svoje običaje. Za Istru slobodno možemo reći da je multikulturalna županija. Kroz ovaj rad prikazat će se projekt institucionalizacije zavičajne nastave u Istarskoj županiji.

Važnost multikulturalnosti prikazuje se različitim događajima i festivalima. U radu će biti spomenuti Festival multikulturalnosti, koji se već sedam godina održava na različitim lokacijama u Istri, također, festival folkloru po nazivu „Leron“ koji se održava u Vodnjanu, a koji je kroz godine postojanja ugostio razne multikulture iz cijeloga svijeta.

U ovome radu naglasak će biti na malom istarskom selu Peroj koje je od 1657. godine naseljeno s Crnogorcima. Peroj je smješten na jugu Istre nedaleko od grada Pule. Peroj kao takav ima bogatu materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. U

Peroju se posebno njeguju tradicija, narodna nošnja, govor, pjevanje, vjerski običaji te kultura. Na kraju rada bit će prikazan primjer i prijedlog rada s djecom u predškolskoj ustanovi na temu očuvanja tradicije i kulturne baštine.

2. Pojam odgoja i obrazovanja

2.1. Što je odgoj?

Odgoj je čovjekov put od stanja heteronomije prema stanju autonomije. Heteronoman znači biti u stanju zavisnosti. Djetetu je potrebna potpora roditelja i ostalih koji su preuzeli obavezu odgajati. (Silov, M., 2003: 15)

Odgoj je proces oblikovanja i izgrađivanja čovjeka kao ljudskog bića. Vrste odgoja su: tjelesni odgoj (polazi od čovjeka kao biološkog bića koje posjeduje anatomskofiziološku strukturu organizma), moralni odgoj (organizirana, svjesna djelatnost društva u cilju ostvarenja načela moralnog prosuđivanja i djelovanja), intelektualni odgoj (sustavno stjecanje znanja te ovladavanje tehnikama i postupcima intelektualnog rada čovjeka), estetski odgoj čovjeka (potreba za skladnim i lijepim), radni odgoj (jedno od temeljnih odgojnih područja i potreba čovjeka, čovjek je stvaralačko i djelatno biće, čovjek je ogromna materijalna i kulturna dobra).

Četiri modela odgoja

Funkcionalni- intencionalni odgoj:

Funkcionalni odgoj misli o društveno djelatnim čimbenicima, koji nisu stvoreni da bi odgajali, ali utječu na mladež. Spektar takvih čimbenika obuhvaća televizije, ilustrirane časopise, medije, socijalne norme, sve do običaja ili navika. U intencionalnom odgoju u središtu je odnos jedan na jedan i namjerni utjecaj pedagogije. U intencionalni odgoj je odgojna sredina u koju spada plan odgoja kroz institucije (predškolske ustanove, škola, obitelj). Funkcionalne odgojne sredine su neplanirane, slučajne i nenamjerne, bilo kada i bilo gdje (sredine slobodnog vremena, crkva, proizvodne sredine, vršnjačke sredine, mediji). (Gudjons, H., 1993:

156-158)

Pedagoški odnos:

Hermann Nohl je opisao već u prvoj trećini našeg stoljeća da pedagoški odnos, a to znači strastan odnos zrele čovjeka prema čovjeku u postojanju i to zbog njega samog, da tako dođe do vlastitog života i oblika. Pritom je i dijete aktivno i odgovorno za svoj

proces odgajanja i obrazovanja, pa se stoga radi o međusobnom odnosu. Odgajatelj ima ulogu djetetovog odvjetnika i odvjetnika kulture, te težak zadatak posredovati između oba zahtjeva. Prema pedagoškom odnosu odgoj završava kada čovjek postane zreo. (Gudjons, H., 1993: 156-158)

Odgoj kao promjena ponašanja:

U biheviorističkoj psihologiji učenja polazi se od činjenice da organizam pokazuje spontane aktivnosti, ali se oblikuje pojačanjem svog ponašanja. Definicija ponašanja omogućuje postupno izgrađivanje pojedinačnih jedinica ponašanja i njihovo kombiniranje u složenije nizove ponašanja. U procesu vlastite aktivnosti i jačanju ili gašenju, organizam postupno uči kako se željeno ponašanje iznosi na svjetlo dana, on se sve bolje prilagođava socijalnoj okolini. (Gudjons, H., 1993: 156-158)

Odgoj kao simbolička interakcija:

Ova teorija nastoji pokazati kako društvo čini čovjeka društveno sposobnim za djelovanje, kako čovjek uspijeva postati nezamijenjenim subjektom, te kako mu polazi za rukom izgraditi vlastiti identitet. (Gudjons, H., 1993: 156-158)

2.2. Razvoj odgoja i obrazovanja od prošlosti do danas

Kroz povijest možemo primijetiti različite vrste odgoja: Atenski i Spartanski odgoj, Rimski odgoj i Patrijarhalni odgoj.

Atenski odgoj:

Nositelj odgoja u početku je obitelj, korištenje bajki i igračaka dok je dijete bilo u kolijevci. Nakon šeste godine uz pratitelja, učenici su pohađali školu gdje su osim čitanja, pisanja i računanja dobivali prve informacije o glazbi, crtanju i gimnastici. U nastavi se koristilo književnim proizvodima od općega društvenog dobra, pa su djeca "utvrđivala" ono što su kod kuće slušala, što je uznosilo i duh njihovih roditelja. Učili su pjesme i pjevali ih uz kitaru i liru, a u gimnastici su iz njih pokupljene ideje žarile mladenački polet. Poduka je bila u skladu s duhom i mišljenjem koji su vladali u obiteljskom domu, odnosno s cjelokupnom narodnom tradicijom. Na taj su način atensku djecu skladno i u istom pravcu odgajali roditeljski dom, škola i javni život, pa

se nikako nije mogla dogoditi odgojna dihotomija. Odgojno-obrazovni sustav koji je bio dobro osmišljen, a polazio je od roditeljskoga doma, preko osnovnoškolskoga obrazovanja, a potom srednjoškolskoga, gdje je naglasak bio na gramatici, aritmetici, geometriji, astronomiji te znatno višem stupnju atletskih i borilačkih vještina.

Obrazovanje je završavalo u sferama spekulativne filozofije i veoma učinkovite pravničke retorike. (<https://hrcak.srce.hr/clanak/261071> pristupljeno 23. 08. 2022.)

Spartanski odgoj:

Spartanski odgoj je sinonim za strogo odgajanje u odricanju „suvišnih“ stvari. Djevojke su se odgajale za rađanje zdrave djece i obranu države. Dok su dječaci odgajani na drugačiji način. Do sedme godine života djeca su se odgajala u obiteljima te nakon toga ih je preuzimala država. Od 7-18. godine dječaci su boravili u državnim zavodima. Zavodi su bili organizirani poput vojničkih logora u kojima se zahtijevala apsolutna poslušnost, a prekršaji se kažnjavali. Napornim tjelesnim vježbanjem (trčanje, skakanje, jahanje, bacanje diska, plivanje) i bojnim igrama stjecala se tjelesna snaga i otpornost, ratničko umijeće i lukavstvo. Od 18. do 30. godine života mladići su vježbali borbu oružjem, upoznivali pravila ratovanja i obavljali ratničku službu. (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59830> pristupljeno 23. 08. 2022.)

Rimski odgoj:

Od samog podizanja djeteta počinje i njegov odgoj. U Rimu su se dječaci i djevojčice odgajali na način da od početka uče moralnom odgoju: poštivati starije, religioznost, skromnost, ustrajnost i hrabrost. Kada bi se uvidjelo da su dječaci sposobni za obavljanje poslova počinju se učiti rukovanju s oružjem, jahanju, plivanju a ponekad čitanju, pisanju i računanju. Dok dječake uče takvom načinu života, djevojčice ostaju kod kuće te pomažu majkama brinuti se o domaćinstvu.

(<https://www.scribd.com/presentation/377183222/Rimski-Odgoj-i-Obrazovanje> pristupljeno 23. 08. 2022.)

Odgaj danas:

Roditelji se danas često pitaju odgajaju li dobro svoje dijete, kako bi gledao „normalan“ razvoj djeteta te što oni mogu da potpomognu. Današnji odgoj možemo podijeliti na četiri različita tipa roditeljskog stila: autoritaran (strog), autoritativan

(demokratski), permisivan (previše popustljiv) i zanemarujući. Psihološka sigurnost djeteta je termin koji označava da se dijete osjeća sigurno, prihvaćeno, da ima razvijeno samopouzdanje koje ne ovisi o svakodnevnim uspjesima i neuspjesima, da se razvija u samosvjesnu mladu osobu. Za odgoj psihološki sigurnog djeteta preduvjet je bezuvjetna ljubav, podrška, ohrabrivanje i prihvaćanje od strane roditelja.

Roditelji imaju snažan utjecaj na djetetovu sliku o sebi i na djetetov doživljaj svijeta oko sebe, oni svojim odgojem oblikuju i stvaraju temelj za njegove kasnije odnose.

Autoritarni stil odgajanja: to je strogi stil odgajanja, glavne karakteristike su učenje samokontrole (vladanje sobom) te poslušnost. U ovom stilu odgoja roditelji su autoritet te oni postavljaju zahtjeve i pravila.

Autoritativni stil odgajanja: možemo ga još nazvati i demokratskim stilom odgajanja. Glavni odgojni ciljevi su razvijanje djetetove mašte, kreativnosti, dječja znatiželja, sreća, samostalnost i motiviranje i poticanje djeteta. Roditelji djetetu postavljaju granice ali isto tako i pružaju podršku i toplinu.

Permisivan stil odgajanja: to je previše popustljiv način odgoja. Roditelji imaju niske zahtjeve te udovoljavaju sve djetetove želje. Djeca imaju preveliku slobodu, pa su češće djeca i nesigurnija i neposlušna. Djeca čiji su roditelji previše popustljivi teže se prilagođavaju u društvu.

Zanemarujući odgojni stil: u ovom stilu prisutna je emocionalna hladnoća i slaba kontrola. Roditelji su previše zaokupljeni sobom umjesto za odgoj djece. Nema komunikacije između djeteta i roditelja, a ako i do nje dođe ona je najčešće jednosmjerna. Takva djeca se teško prilagođavaju u društvu, neposlušna su i to dovodi do neuspjeha i u školi. (<https://hrcak.srce.hr/file/261085>, pristupljeno 23. 08. 2022.)

2.3. Odgoj i obrazovanje za ljudska prava

Važni dokumenti za odgoj i obrazovanje za ljudska prava su: Opća deklaracija o ljudskim pravima, Konvencija o pravima djeteta i Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ljudska prava su temeljni standardi koje država mora jamčiti i osigurati svakom pojedincu. Osim zadovoljavanja bioloških potreba ona uključuju i sve druge uvjete života koje koji svakom pojedincu omogućuju da u potpunosti razvije i rabi svoje potencijale te da zadovoljava svoje društvene potrebe. Ljudima je trebalo puno vremena da prihvate činjenicu kako se ljudska prava odnose na sva ljudska bića, bez iznimke. I dijete je ljudsko biće i kao takvo treba uživati sva prava kao i odrasla osoba, djeca ih ne moraju „posebno“ zaslužiti i ona im se ne moraju „posebno“ dati.

No, s obzirom na tjelesnu i psihičku nezrelost nametnula se potreba isticanja posebnih prava djeteta na zaštitu koja proizlaze upravo iz te činjenice. Obitelj je bila i ostala primarna zajednica čija je zadaća osigurati optimalne uvjete za rast i razvoj djeteta. Otuda njena važnost i nezamjenjivost sa stajališta pojedinca, ali i sa stajališta čitave društvene zajednice. Naravno, iz toga proizlazi da je obiteljska uloga najvažnija i u dječjem oblikovanju stavova i uvjerenja o njihovim pravima.

Da bi se razumjela ljudska prava, a time i osposobilo za bolji život, potrebno je obrazovanje za ljudska prava koje treba započeti od najranije dobi. U tome bi se trebalo krenuti od prava djeteta, s obzirom na to da su ta prava djeci i mladima bliža.

Obrazovanje za ljudska prava, učenje je koje razvija znanje i vještine, kao i vrijednosti za ljudska prava. Samo osobe koje razumiju ljudska prava radit će na osiguranju i obrani svojih i tuđih ljudskih prava. (<https://hrcak.srce.hr/file/280080> pristupljeno 24.08.2022.)

2.4. Obrazovanje djece u predškolskoj ustanovi

Predškolska ustanova ili organizacija koja uči je odgojno obrazovna ustanova koja djeluje u trajnom stanju promjene, u kojoj se znanje konstruira na temelju aktivne uključenosti svih sudionika, koji predstavljaju ravnopravne partnere učenja i stvaranja znanja i razumijevanja u „organizaciji koja uči“. Predškolske ustanove planski i sustavno usmjeravaju svoj rad u pravcu izvrsnosti, inovacija, stvaralaštva, inicijative te osobnog i profesionalnog razvoja svojih djelatnika. Predškolske ustanove grade svoj sustav organizacije koja uči u kojoj se kao glavni cilj postavlja cijelo životno učenje i stalni razvoj kompetencija odgojitelja u cilju postizanja visoke profesionalnosti. Također možemo reći da je to zajednica ljudi- profesionalaca koji se ne boje promjena, koji neprestano razvijaju svoje potencijale uvodeći nove modele, strategije te pristupe (zajednički rad više vrtića). Otvoreni su za suradnju i nove oblike konzistencije, zajedničko učenje i ravnopravnu participaciju u zadaćama i obvezama, temeljenih na zajedničkim vrijednostima slobode, autonomije i uvažavanja.

Predškolska ustanova trebala bi biti raspoređena po centrima aktivnosti tj. omogućavanje djeci različite vrste iskustva i aktivnosti s obzirom na djetetov interes. Organizacija prostora je usmjerena na promoviranje susreta, komunikaciji i interakciji. Dijete u odgojnoj ustanovi mora imati raznoliko okruženje, bogato poticajima i mogućnostima za istraživanje, eksperimentiranje, manipuliranje, druženje, igranjeokruženje u kojem će se osjećati dobro te željeti ostati odvajajući se od roditelja.

U organizaciji prostora naći ćemo razne centre, od kojih neki mogu biti primjerice; centar za likovne aktivnosti, centar za manipulativne aktivnosti, centar za početno čitanje i pisanje, građevni centar, centar za obiteljske i dramske aktivnosti te istraživački centar. Vanjski prostor je iznimno važan kako bi djeca što više boravila na svježem zraku.

Oblici odgojno obrazovnog rada su: igra, planirane aktivnosti i ostvarene aktivnosti.

Igra-dijete kroz igru uči o svijetu, predmetima i njihovom značenju, dolazi do saznanja o svojim sposobnostima, uči se razlikovati stvarnost od mašte i surađivati s drugima, dijete razvija svoje stvaralačke i estetske sposobnosti.

Planirane aktivnosti- organizirani oblici koji se ostvaruju određenim programom pod vodstvom odgajatelja, odgajatelj prati interes djece te tako sastavlja određene aktivnosti.

Ostvarene aktivnosti- imaju određeno mjesto u dnevnom rasporedu, ali se prema potrebi djece mijenjaju.

Važno je stručno osposobljavanje odgajatelja koji rade u predškolskim ustanovama. Stručno osposobljavanje je dinamičan proces usuglašavanja osobnih potreba i potreba društva/radne organizacije. To je kontinuirani proces razvoja kompetencija, odnosno profesionalnog razvoja odgojitelja. Odgojitelji se moraju kontinuirano, sustavno i promišljeno mijenjati uz samostalno postavljanje osobnih i kolektivnih ciljeva, zajedno učeći i unapređujući vlastitu budućnost (koncept cijelo životnog učenja. Osam ključnih kompetencija za odgajatelja su: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička pismenost i osnovna znanja iz znanosti i tehnologije, digitalna pismenost (informatička i informacijska pismenost), naučiti učiti, međuljudska i građanska kompetencija, smisao za inicijativu i poduzetništvo te kulturna osviještenost i istraživanje na području kulture.

3. Pojam multikulturalnosti

Multikulturalni odgoj se odnosi na kulturalne razlike koje se smatraju društvenim bogatstvom, a ne društvenom anomalijom.

Multikulturalizam je javna politika koja putem obrazovanja i medija promiče interes i znanje o različitim kulturama te njihovu ravnopravnost i međusobno poštovanje. Uspostavljena je u Kanadi početkom 1960-ih najprije kao bikulturalizam i bilingvizam, s namjerom da se izgradi i učvrsti komunikacija i povjerenje između anglofonskih i frankofonskih građana te zemlje. Danas je multikulturalizam prihvaćen u školskim programima većine demokratskih zemalja radi upoznavanja i poštivanja različitih kultura i naroda, a ponajprije onih s kojima većina u dotičnoj zemlji dolazi bilo kao s pripadnicima starih manjina ili sa zajednicama novih useljenika. Multikulturalizam je suprotan politici kulturne asimilacije ili jednolikosti, a blizak kulturnom pluralizmu i relativizmu. Zbog potonjega je predmetom teorijskih i političkih rasprava u kojima se sučeljavaju s jedne strane liberalistička shvaćanja, koja ističu nepovrjedivost i univerzalnost ljudskih prava i sloboda pojedinaca, a s druge strane komunitaristička shvaćanja, koja ističu nerazlučivost kolektivnog i individualnog, osobito kada je riječ o pripadnicima ne zapadnih kultura.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42380>, pristupljeno 25.08.2022.)

3.1. Multikulturalnost u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje također polazi od primjera dobre odgojno-obrazovne prakse vrtića u Republici Hrvatskoj. Primjeri dobre prakse u određenom broju vrtića u Republici Hrvatskoj, prikazani i opisani u nizu stručnih i znanstvenih publikacija domaćih autora, svjedoče o tome da je Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u hrvatskoj praksi ostvariv, a kvalitetan temelj njegove implementacije već postavljen. Taj je temelj postavljen sinergijom teoretičara i praktičara ranog i predškolskog odgoja Republike Hrvatske, u procesu višegodišnjega zajedničkog istraživanja i razvoja odgojno-obrazovne prakse i

kurikuluma vrtića, uglavnom participacijskim akcijskim istraživanjima. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 8-9)

Humanizam i tolerancija podrazumijevaju prihvaćanje i poštovanje živog bića i njegova dostojanstva te ostvarivanje pravednosti kao životnog načela. Ona uključuje visoku razinu osjetljivosti odraslih osoba za djecu i razvoj osjetljivosti djece za druge tj. za vršnjake, članove svoje obitelji, okolinu i cjelokupno životno okružje. Humanizam i tolerancija u odgoju i obrazovanju ostvaruju se razvojem senzibiliteta djece za potrebe drugih, prihvaćanje drugih i shvaćanje važnosti međusobne povezanosti s njima. Ona je nužna za uspješno snalaženje u životnom kontekstu koji obilježava pluralizam kultura te rodni rasni, etnički, vjerski, nacionalni razlika i socijalnog statusa. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 20)

Afirmacija humanizma i tolerancije podrazumijeva oblikovanje odgojno-obrazovnog pristupa temeljenog na suosjećanju, pružanju međusobne potpore, osposobljavanje djeteta za razumijevanje svojih prava, obaveza i odgovornosti. U vrtiću djeca uče prepoznati i prihvatiti svoje i tuđe potrebe, poštovati različitosti i graditi skrbne odnose s drugima te zajedno organizirati aktivnosti koje mogu moralno, materijalno i duhovno podizati kvalitetu života cjelokupne grupe. U vrtiću je potrebno napustiti unificirane, jedinstvene standarde za svu djecu u korist poštovanja i prihvaćanja različitosti djece. Takav pristup promovira inkluziju djece s posebnim potrebama i pravima u redoviti odgojno-obrazovni program vrtića. Vrtić treba omogućiti afirmaciju ideje ostvarivanja prava djece na jednake šanse tj. ostvarivanje jednakih prava za sve. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 20)

Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnog te kulturnog i nacionalnog identiteta djeteta. Doba globalizacije, koje obilježava miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, zahtjeva odgoj i obrazovanje koje djetetu omogućuju da oblikuje identitet „građanina svijeta“, a pritom sačuva svoj nacionalni identitet i svoju kulturu te društvenu, moralnu, jezičnu i duhovnu baštinu. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 20)

Kulturna svijest i izražavanje razvijaju se poticanjem stvaralačkog izražavanja ideja, iskustva i emocija djeteta u nizu umjetničkih područja koja uključuju glazbu, ples kazališnu, književnu i vizualnu umjetnost. One se osnažuju i razvojem svijesti djeteta o lokalnoj, nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini i njihovu mjestu u svijetu.

Također je važno osposobljavati dijete za razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti Europe i svijeta te razvijati svijest djeteta o važnosti estetskih čimbenika u vrtićkim aktivnostima i svakidašnjem životu. Ove kompetencije razvijaju se u vrtiću čije okruženje zadovoljava visoke estetske standarde i u kojemu se djeca potiču na različite oblike stvaralačke prerade svojih doživljaja i iskustava, u nizu umjetničkih područja i izražajnih medija. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, znanosti, obrazovanja i sporta (2014): 30)

3.2. Projekt institucionalizacije zavičajne nastave

Ideja o zavičajnoj nastavi krenula je iz šarolikog multikulturalnog istarskog identiteta, od bogatstva sadržanog u maloj - velikoj Istri koja čuva, njeguje tradiciju, običaje, narječje, floru, faunu i svekoliku povijesnu baštinu.

Projekt zavičajne nastave odvija se u nekoliko faza, a započinje s predškolskim odgojem i obrazovanjem. Aktivnosti u dječjim vrtićima Istre koji provode program na hrvatskom i talijanskom jeziku, nastavlja se obuhvatom osnovnih škola, te naposljetku srednjih škola u Istarskoj županiji. Važno je istaknuti suradnju s okolinom, sa institucijama, udrugama, gradovima, općinama koje su uvijek potpora odgojno obrazovnim ustanovama. Obitelj kao stup društva ima iznimnu važnost u izražavanju, njegovanju i promicanju zavičajnosti koja se njeguje od rođenja djeteta. Vrijednosti koje obitelj daruje djetetu kao što je zajedništvo, razumijevanje, prihvaćanje su one vrijednosti koje se kasnije, ulaskom u širu zajednicu (vrtić-osnovna škola-srednja škola) razvijaju obuhvaćajući ne samo dijete i obitelj već i društvo. (<https://www.zanas.hr/uvodnik> pristupljeno 25.08.2022.)

Istra kao multikulturalna, dvojezična, višestruko bogata i razvijena regija želi sudjelovati u radu ustanova koje se bave odgojem i obrazovanjem, upravo promičući projekte kakva je zavičajna nastava. Voljeti svoj zavičaj, znači i voljeti ljude, prirodu, povijest i budućnost ne samo svog rodnog mjesta, sela ili grada već i šire.

Šetnjom po Istri otvaraju se oči, uši i sva osjetila. Njome se isprepliću mirisi i okusi.

Pjesma odzvanja šetnjom kroz male uske ulice gradova. Mitovi i legende prate nas, tako nedodirljivi a tako bliski.

Projektom se žele sakupiti svi radovi, pjesme, aktivnosti, saznanja, istraživanja koje vrtići i škole provode marljivo, tiho, samozatajno tijekom godina. (<https://www.zanas.hr/uvodnik> pristupljeno 25.08.2022.)

Zavičajna baština koja je naše polazište i cilj istovremeno obuhvaća materijalna i duhovna dobra jednog određenog područja, a to je Istra kao područje. Pod zavičajnu baštinu spadaju sva znanja i vještine koje je pojedinac na određenom prostoru i vremenu ostavio. One čine temelj i svjedok su bogatog povijesnog identiteta. Svima nam je važan identitet, ali kao kulturološko pitanje. Današnje vrijeme globalizacije koja je vrlo utjecajna pripomaže gubljenju identiteta i zato je važno započeti s učenjem u ranoj predškolskoj dobi. Djeca su prirodno znatiželjna i okolina je idealno mjesto i jedno od prvih mjesta iz kojeg dijete uči o interakciji s drugom djecom i odraslim osobama. Na tim temeljima treba graditi ovaj program. (<https://www.zanas.hr/uvodnik> pristupljeno 25.08.2022.)

Primjer rada u predškolskoj ustanovi: Program se provodi od 15. rujna tekuće pedagoške godine do 15. lipnja slijedeće godine i to kao rad na projektima (kao skup aktivnosti) u oblikovanju odgojno obrazovnog procesa. Nositelj programa bili bi odgajatelji u suradnji sa stručnim timom vrtića i vanjskim suradnicima prema potrebi svakog projekta vrtića ili skupine. Program se provodi u vrtićima i izvan vrtića prema projektom planu i u suradnji s drugim institucijama koje su značajne za ovaj program.

Projektno planiranje : 1. Trajanje aktivnosti, 2. Sadržaj ili tema, 3. Aktivnosti temeljene na istraživanju, 4. Izleti i posjete, 5. Fleksibilnost, 6. Prezentacija: crtanje, slikanje, građenje, konstruiranje. 7. Dokumentiranje.

U praćenju i vrednovanju programa osim voditelja ili odgojitelja neophodno je da sudjeluje i stručni tim vrtića. Supervizija bi bila neophodna u drugoj fazi nakon prve eksperimentalne godine i uočavanja dobrih i loših strana ovakvog načina rada, dokumentiranja procesa. Također vrlo je važna suradnja s roditeljima: pomoć i podrška u realizaciji plana, aktivnosti s obiteljima i za obitelj, radionice za roditelje, uključivanje roditelja u odgojno obrazovni proces suradnjom u osmišljavanju aktivnosti aktivnim

učešćem. U cilju kvalitetnog rada na projektima tijekom pedagoške godine planirana je i suradnja s vanjskim čimbenicima.

(https://www.zanas.hr/images/uploads/files/Zavicajna_ISTRAzivanje_ISTRIAndo.pdf, pristupljeno 25.08.2022.)

4. Multikulturalnost u južnoj Istri

Kultura je jedino ljudsko dobro koje, kada ga dijelimo postaje još veće, a Vodnjan i njegova okolica imaju što podijeliti. Prošlost, kreativnost, svakodnevnica, umijeća, sve je to zabilježeno u kamenu, dokumentima, natpisima, govoru, pjevanju, plesu, nošnji, folkloru, tradicionalnim frizurama, ukrasima unutar muzeja, galerijama, crkvama i freskama.

4.1. Istrijani

Kulturno – umjetničko društvo „Uljanik“

KUD „Uljanik“ osnovalo je brodogradilište „Uljanik“ 1967.godine. Društvo broji oko osamdesetak članova koji djeluju kroz 5 sekcija: pomladak, mlađa i starija djeca, nastupna grupa, sekcija svirača na istarskim tradicijskim instrumentima te tamburaški orkestar. Društvo na svom repertoaru uz koreografije tradicijskih plesova užeg zavičaja ima i plesove iz gotovo svih krajeva Hrvatske. Dobitnikom je brojnih priznanja i nagrada, od kojih ističemo one za izvornost prikaza plesa i običaja, vokalnu izvedbu te rad i doprinos u kulturi.

(<https://www.facebook.com/groups/39021874350>, pristupljeno 25. 08. 2022.)

Slika 1. Članovi kulturno umjetničkog društva „Uljanik“

Izvor: <https://istrain.hr/index.php/kultura-arhiva/35871-i-ovog-utorka-u-puli-folklornavecer-kud-a-uljanik-i-gostiju> (Pribavljeno 25. 08. 2022.)

4.2. Talijani

Folklorna grupa zajednice talijana Vodnjan

Folklorna grupa zajednice talijana Vodnjan prikazuje lokalne tradicije iz vremena kada se oko starog srednjovjekovnog kaštela počeo stvarati gradić, pretežito poljoprivrednog karaktera. Iz tog vremena potječu pjesme i plesovi koji smo predajom sačuvali do danas. Plesovi imaju posebnu ljepotu, eleganciju i gracioznost:

Monferrina, Villotta, Bersagliera i Furlana plesovi su naših predaka a posebno Furlana inspirirala je mnoge kompozitore. Citiramo Antonia Smaregliu koji je taj ples ovjekovječio u operi „Le nozze istriane“. (<https://festival-leron.com/hr/folklorna-grupazt-vodnjan/> pristupljeno 25. 08. 2022.)

Tipični su i instrumenti koji prate plesove, violina i „leron“, gotovo da nije bilo osobe koja ih nije znala svirati. Diskanti pučke tradicije Vodnjana, takozvani Bassi, uvršteni su 2009. godine na popis svjetske nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a.

Bassi- odlika vodnjanskog diskanta- bassa je dvoglasje, dvoglasno pjevanje, najniži stupanj pučkog pjevanja koje se veže uz istriotski ili istroromanski dijalekt, drevni dijalekt karakterističan za ovaj kraj, a koji vuče porijeklo direktno od srednjevjekovnog latinskog. Isto tako i tonski sistem, ne uvijek temperiran, a pojedini eksperti definiraju „orijentalnim“ zapravo potječe od crkvenih, srednjevjekovnih načina pjevanja.

(<https://vodnjandignano.com/hr/bassi/stranica/59> pristupljeno 25. 08. 2022.)

Forma diskanta je jednostavna radi se o lirskom pjevanju, jednostrofnom dvostihu s dva jednaesterca, često s rimom. Izvodi ga muški glas tenor ili bas koji predlaže temu, zatim istu preuzima ženski glas sopran ili alt u intervalu kvinte koji ju razvija u niz kratkih prijelaza, sa završetcima u oktavi. Folklornu grupu čini tridesetak članova, nošnje i frizure su iz XVI-XVIII stoljeća. Folklorna grupa djeluje u sastavu zajednice talijana od 1948.g, zbog svoje vrijednosti i vjernog, autentičnog prikazivanja nošnje, tradicijskih plesova i pjesama, vodnjanski je folklor reprezentativan folklor Talijanske Nacionalne Zajednice u Hrvatskoj. (<https://festival-leron.com/hr/folklorna-grupa-ztvodnjan/> pristupljeno 25. 08. 2022.)

Slika 2. Diskanti pučke tradicije „Bassi“

Izvor: <https://vodnjandignano.com/hr/bassi/stranica/59> (Pribavljeno 25. 08. 2022.)

Slika 3. Članovi folklorne grupe Zajednica talijana Vodnjan

Izvor: <https://www.vodnjan.hr/zivjeti-na-vodnjanstini/udruge-i-ustanove/zajednicatalijana-vodnjan> (Pribavljeno 25. 08. 2022.)

4.3. Bošnjaci

Bošnjačko kulturno umjetničko društvo Vodnjan

Bošnjačko kulturno umjetničko društvo Vodnjan iz istoimenog grada u Hrvatskoj, osnovano je 2012. godine i broji 49 aktivnih članova koji rade na promociji bošnjačke kulture i očuvanje tradicije bošnjačkog naroda. BKUD Vodnjan je multinacionalna udruga koju financira Grad Vodnjan. Članovi su podijeljeni u dvije folklorne grupe, starija grupa broji oko 35 članova i ostvarila je oko 85 nastupa, dok je mlađa grupa zajedno s 14 članova imala je do sada devetnaest nastupa u zemlji i inozemstvu.

U okviru Vodnjanskog ljeta održana je razigrana i raspjevana Bošnjačka noć, sedma po redu. Brojni posjetitelji su do duboko u noć uživali u tradicionalnim igrama i pjesmama. Ova tradicionalna manifestacija koju je organiziralo Bošnjačko kulturno umjetničko društvo Vodnjan, okupila je više kulturno umjetničkih društava bošnjačke nacionalne manjine iz Istre i riječke regije.

(<https://hr-hr.facebook.com/ljubavkojanasspaja/> pristupljeno: 25. 08. 2022.)

Slika 4. Članovi Bošnjačko kulturnog umjetničkog društva na nastupu u Vodnjanu

Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/u-okviru-vodnjanskog-ljeta-odrzana-razigrana-iraspjevana-bosnjacka-noc-brojni-posjetitelji-do-duboko-u-noc-uzivali-utradicionalnim-igrama-i-pjesmama-804200> (Pribavljeno 25. 08. 2022.)

4.4. Srbi

Dani srpske kulture u Istri

Dani srpske kulture u Istri održani su 16. i 17. kolovoza po 14. put u organizaciji zajednice srba Istre, SKD „Prosvjeta“ pododbor Umag i VSNM Umag. Svečano otvaranje ovogodišnjih Dana kulture Srba održano je u Puli u svečanoj dvorani Doma branitelja, a završna večer na Trgu Slobode u Umagu. Ansambl narodnih igara SKD „Prosvjeta“ Vukovar, istarskoj publici u Puli i umagu izveo je cjelovečernji program, zajedno sa svojim kolegama iz ANKTS „Kolubarac“ iz Republike Srbije. U Puli je uz cjelovečernji koncert organiziran i prikaz umjetničkih rukotvorina. U oba grada bio je prisutan veliki broj gledatelja i posjetitelja na izložbi.

Zajednica srba u Istri ima svoje prostorije, a smještene su zajedno s županijskim i gradskim vijećem srpske nacionalne manjine. također postoji i srpska kuća koja se nalazi u blizini centra grada, gdje se organiziraju različite manifestacije koje organizira srpska zajednica. (<https://srbi.hr/srpska-kultura-predstavljena-u-puli-i-umagu/> 25. 08. 2022.)

Slika 5. SKD „Prosvjeta“ u Puli

Izvor: <https://srbi.hr/srpska-kultura-predstavljena-u-puli-i-umagu/>

(Pribavljeno 25.08.2022.)

4.5. Crnogorci

Društvo perojskih Crnogoraca „DPC Peroj 1657“

Društvo perojskih Crnogoraca osnovano je 15. studenog 2000. godine na inicijativu nekolicine pripadnika nacionalne manjine. Osnovano je s ciljem zaštite i očuvanja etničke te kulturne osobitosti kraja u kojem žive i prebivaju pripadnici manjine. Društvo čine pjevačka sekcija, folklorna sekcija, sekcija za očuvanje povijesne i kulturne baštine te sportska sekcija. Pjevačka sekcija njeguje stare perojske pjesme, a kao plod svog rada snimili su CD pod nazivom „Starinske perojske pjesme“, na kojem je snimljeno 13 pjesama.

Folklorna sekcija u svom programu ima očuvanje i njegovanje crnogorskih plesova te plesove Istre, u sastavu mlađe i starije skupine koje često zajedno nastupaju. Spomenute sekcije vrlo su aktivne i sudjeluju na raznim manifestacijama. Za svoj trud i rad nagrađivani su nebrojivo puta raznim nagradama i priznanjima. Sekcija za očuvanje povijesne i kulturne baštine Peroja je izradila rodoslovna stabla svih perojskih obitelji koje se vezuju za doseljenje obitelji Crnogoraca 1657. godine.

Između ostalog njeguju elemente koji su vezani za održavanje i obilježavanje običaja, koji su neposredno vezani za crkvu- instituciju zaslužnu za prenošenje tradicijskih ponašanja mlađe generacije. Također članovi sekcije rade na učenju ćirilice, pisma koje obilježava grupaciju Peroja, primjene perojskog govora te održavanju svake godine, na dan doseljenja Crnogoraca u Peroj, etnografsku izložbu pod nazivom „Zavičajni spomenar“. Ljubitelji pisane riječi mogu posjetiti biblioteku Njegoš.

Slika 6. Nastup starije folklorne skupine na Leronu 2022.

Izvor : <https://www.ipress.hr/istra/74685-foto-vodnjan-opet-u-bojama-i-zvukovimafolklorapocceoleron> (Pribavljeno 25. 08. 2022.)

Slika 7. Nastup dječje skupine na Perojskoj fešti 2022.

Izvor: Autorica rada, fotografirano: 23. 07. 2022., Peroj

5. Festival multikulturalnosti u Istri

U statutu Istarske županije, temeljnom dokumentu naše regije, stoji između ostalog zapisano: „Istra je povijesna pokrajina čija se posebnost i osobitost očitovala kroz čitavu njezinu povijest, da je višetnička, višekulturna i višejezična zajednica u kojoj se priznaje i štiti slobodno izjašnjavanje građana i čuva dostojanstvo pojedinca, kao i područje gdje svaki građanin ili zajednica uživa puno pravo istraživanja, poštovanja, osiguranja i razvoja društvene, etničke, vjerske, kulturne, političke i jezične slobode i samosvijesti.“ Već u prvim godinama samostalnosti Hrvatske svi akteri političkog života u Poluotoku smatrali su važnim zapisati da je Istra zajednički dom svih koji na ovim prostorima žive te da je multikulturalnost nešto što nije samo mrtvo slovo na papiru, već je čvrsta vrijednost i nešto što se u Istri svakodnevno živi i slavi. Jedna od manifestacija kroz koje se to tradicionalno čini je i Festival multikulturalnosti koji se ove godine održava po 7. put.

5.1. Festival multikulturalnosti, Titov park, Pula, 2019.

Dana 03.05.2019. u sklopu obilježavanja Europskog tjedna 2019.godine održao se festival multikulturalnosti u Titovom parku u Puli. Festival je održan u svrhu promocije istarskog kulturnog bogatstva i obogaćivanja turističke ponude u predsezoni s ciljem međusobnog uvažavanja kroz jačanje suživota, što je ujedno jedan od temelja Europske unije.

Na festivalu su nastupile amaterske udruge, zajednice i kulturna društva nacionalnih manjina na razini Istarske županije koji su predstavili svoje kulturno stvaralaštvo, tradiciju, pjesme, običaje i kulturu. Manifestacija koja promovira različitost i toleranciju prilika je za manjinske zajednice da se okupe na jednom mjestu i pokažu svoju šarolikost, posebnost, različitost, ali i sličnost jer je međusobno uvažavanje u Istri način života.

(<https://www.pula.hr/hr/novosti/detail/19086/otvoren-festival-multikulturalnosti/>

Pribavljeno 26. 08. 2022.)

Slika 8. Članovi DPC Peroja na festivalu multikulturalnosti, Pula 2019.

Izvor: Autorica rada, fotografirano 03. 05. 2019.,Pula

5.2. Festival multikulturalnosti, Trg maršala Tita, Rovinj, 2022.

Na 7. Festivalu multikulturalnosti sudjelovali su: Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“, Mađarsko kulturno društvo „Moricz Zsigmond“, Zajednica Srba Istre, Klub Srba Istarske županije, Makedonsko kulturno društvo „Sv. Kiril i Metodij“, Udruga Roma Istre, Slovensko kulturno društvo „Istra“, KUD „Bosna“, Srpsko kulturno društvo Istre „Nikola Tesla“, Makedonski kulturni forum, Zajednica Albanaca Istarske županije i Slovensko kulturno društvo „Istra“. Tijekom programa bili su postavljeni štandovi na kojima su se udruge, društva, zajednice predstavljali sa jelima poznatima za njihov kraj. Naravno da se našla i pokoja tradicionalna rakija i tradicionalni proizvodi.

Slika 9. Nastup dječje folklorne skupine „DPC Peroj 1657“

Izvor: Autorica rada, fotografirano 10.05.2022., Rovinj

6. Peroj

U Republici Hrvatskoj smještena je 21 županija, najzapadnija od županija smjestila se na istarskom poluotoku s nazivom Istarska županija. Posebnost istre krije se u suživotu brojnih nacionalnih manjina na relativno maloj geografskoj površini, kojima su omogućena sva prava bilo po nacionalnoj ili vjerskoj osnovi. Na južnom dijelu Istarskog poluotoka, dvanaestak kilometara sjeverozapadno od najvećeg istarskog grada Pule, smjestilo se selo Peroj. (Štokovac, 2018:4)

Prema današnjem fizičkom izgledu, tj. prema graditeljskoj tipologiji pripada kategoriji ruralnih naselja, iako prema rasporedu stambenih i gospodarskih zgrada, glavnoj komunikaciji i poprečnim prolazima, kao i nekim arhitektonskim ostvarenjima u samom središtu, slijedi urbanu logiku. Kod jednog broja zgrada dominira ulaz u kuću kroz tzv. voltu izgrađenu od kamenih blokova, a u čijem se središtu nalaze inicijali vlasnika i godina izgradnje. Selo je smješteno svega 1000 metara od jadranskog mora, nasuprot otočju Brijuni. Karakteristična pedološka struktura za ovaj dio Istre je prisutna i ovdje: vapnenačko tlo prekriveno tankim slojem zemlje crvenice. Ima relativno mali broj kišnih dana, blage zime te topla ljeta, možemo reći da ima blagu sredozemnu klimu. S obzirom na činjenicu da je područje između Vodnjana, Fažane i Peroja jedno je od najpogodnijih za uzgoj maslina, to je poznato još iz vremena Rimskog carstva, govorimo o izuzetno važnoj gospodarskoj grani do koje su stanovnici držali. Neke od poznatih sorta maslina koje uspijevaju su: karbonaca, bjelica, buža. Također u okolici sela uspijevaju smokve i vinova loza.

Slika 10. Selo Peroj

Izvor: <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/552/peroj> (Pribavljeno 26.08.2022.)

Peroj je danas jedino hrvatsko naselje u Istri koje se od drugih sličnih naselja razlikuje po tome što dio stanovnika čine pripadnici pravoslavne vjere. Također, jedino je naselje u Republici Hrvatskoj za koje se može kazati da izvorno pripada tzv. autohtonoj skupini crnogorske dijaspore.

6.1. Povijest sela Peroj i doseljenje Crnogoraca

Peroj se nalazi na moru zapadno od Vodnjana. Dr. B. Schiavuzzi spominje da se na tom mjestu već 1197. godine nalazilo selo zvano Petrora, odnosno Petrolium. Kamilo De Franceschi navodi još jedan oblik tog imena, koji bi bio stariji- Pedrola od čega je nastalo ime Peroj. Od VII st. ovdje žive Slaveni, Hrvati. Njih su mnoge zarazne bolesti i brojna pustošenja posve uništila, 1501. godine Peroj ostaje bez ljudi. Venecija 1578. godine doseljuje 25 obitelji iz Napulije i sa otoka Cipra. Vlasti su im dale kuće i 20 godina ih oslobodile od plaćanja bilo kakvih poreza na zemlju koja im je dana na raspolaganje. Zbog svojih običaja i karaktera u takvom su sukobu sa ono malo preživjelih Perojaca i okolnim stanovništvom, da napuštaju selo. Godine 1644. u selu se nalaze tri osobe. Polako se naseljavaju i vraćaju Hrvati, a mletačke vlasti u namjeri naseljavanja ovog kraja zabranjuju Vodnjancima posizanje za neobrađenim perojskim zemljama. (Miljić, M. M., 2007:

Dana 17. 10. 1945. godine 15 crnogorskih obitelji iz Crmnice¹ obraća se mletačkim vlastima za dozvolu da smiju u bijegu pred turcima doseliti u Peroj. Te su obitelji najprije krenule prema Savudriji kamo su bile i upućene. Crnogorce dovodi svećenik Mihajlo Ljubotina i Mišo Brajković. Ukupno 15 obitelji sa 77 članova. Kako doseljenici ne bi upali u razbojstva i krađe, morali su imati na raspolaganju zemlju i kuću. Vodnjanac Giovanni Andrea della Zonca u svojim je povijesnim istraživanjima našao u kući seoskog župana u Peroju „Prjepis Perojske povelje“, perojskog pisara Franje Konzulića 1787. godine u kojoj čitamo mnoge dragocjene podatke za bolje razumijevanje perojske prošlosti. (Štoković, A., 2012:73)

¹ Crmnica-pokrajina u Crnoj Gori iz koje se u Peroj doselio crnogorski narod. Obuhvaća jugoistočni dio Stare Crne Gore; pojas između Skadarskog jezera i Jadranskog mora. Površina Crmnice u današnjim granicama iznosi 189.388.766 m². Podijeljena je na 21 katastarsku općinu, dok je glavno crmničko naselje Virpazar, u Crnoj Gori zvan Vir, iz razloga što se nalazi na izvoru dviju rijeka Oraoštice i Crmnice. (Izvor: Štokovac, 2018:4)

Svaka je perojska obitelj 5.10.1658.godine bila za obrađivanje zemlje dobila na dar po jednog vola, potrebno sjeme tj. pet starića sirka i kukuruza. Zatim 300 dasaka, 3000 čavala i osam težaka da im se podignu drvene barake za stanovanje te ukupno 16 rankuna za čišćenje tla.

Novi stanovnici bili su pravoslavne vjere, međutim u Peroju su pronašli dvije katoličke crkve Crkvu Sv. Jeronima i Crkvu Sv. Stjepana. One su izumiranjem starosjedioca bile zapuštene. Mletačka vlast protivila se da ideji i potrebi pravoslavaca u Peroju za izgradnjom svoje crkve. Od 1589. godine perojcima je dana na raspolaganje i služenje pravoslavne vjere crkva Sv. Nikole u Puli.

1788. godine perojcima polazi za rukom popraviti zapuštenu katoličku crkvu Sv. Jeronima. Godine 1834. crkvu su proširili, a 1860.godine kraj nje su sazidali zvonik. Zbog vladine politike Perojci na narodnom zboru održanom 1790. godine odlučuju da nikome neće plaćati nikakve dažbine osim svom pravoslavnom svećeniku. (Miljić, M. M., 2007:547)

Župna crkva u Peroju nas svojim zvonikom iz daleka upozorava da to nije uobičajeni istarski zvonik. Zaštitnik župe je Sv. Spiridon.

Slika 11. Crkva Sv. Spiridona u Peroju

Izvor:

https://www.istrapedia.hr/media/uploads/images/peroj_crkva_aman2896753.jpg

(Pribavljeno 26. 08. 2022.)

6.2. Narodni običaji

Narodni običaji u Peroju podijeljeni su na: 1. Svakodnevni životni običaji, 2. Blagdani, 3. Slave. Pod svakodnevnim životnim običajima ubrajaju se: rođenje djeteta, svadba, kumstvo, sahrana te maškare. (Ostojić, B., 2012:62)

Svake godine se održavaju maškare gdje se skupljaju pripadnici sela odrasli i djeca maskirani u različite kostime. Hrvatski „pust“ u Peroju nosi naziv „Vekio“. Kroz dan „Vekio“ bude sakrivan po selu te ga djeca traže i vraćaju na „pijacu“² gdje se održavaju maškare. Naime „Vekio“ je kriv za sva nedjela koja su se tijekom protekle godine dogodila u selu. Nakon izrečene „optužnice“ koju sastavljaju i osmišljaju mještani, „Vekio“ na kraju bude spaljen. Mještani sela ispraćaju taj čin pjesmom „Sve što želim u ovom trenutku“. Nakon toga kreće lutrija, tzv. tombola gdje se mogu osvojiti razne nagrade. Drugi dan maškara kreće tradicionalna povorka gdje se neovisno o dobi skupljaju mještani i djeca te obilaze selo i njegove mještane uz harmoniku, zabavljajući domaćine kako bi dobili: ulje, vino, kolače...

Blagdani koji se u Peroju obilježavaju jesu: Uskrs, Badnjak, Božić.

Na pravoslavni badnjak nakon mise u crkvi, svi koji su prisutni izlaze ispred crkve gdje se pali badnjak. Badnjak je grana hrasta, te se govori da što je bogatija grana hrasta biti će bolja godina. Svake godine se pali stari „mali badnjak“³, vjeruje se da kada se zapali stari badnjak pali se sve loše što se dogodilo tijekom godine, a za sreću se novi posvećeni „mali badnjak“ nosi kući. Za Božić se održava misa u crkvi.

Zanimljivost koja je povezana za proslavu pravoslavnog Uskrsa je ta, da se nakon svete mise gdje su posvećena jaja i pinca⁴ odlazi na zvonik te ručno zvonim zvonima. Dvoje ljudi se popnu na klupu kako bi dohvatili zvona te naizmjenično kreću zvoniti. Zvuk je specifičan te se može čuti samo jednom godišnje.

Crkvene slave su: Đurđevdan (Sveti velikomučenik Georgije), Mitrovdan (Sveti velikomučenik Dimitrije), Nikoljdan (Sveti Nikola čudotvorac), Sveti Spiridon

² Pijaca-narodni središnji trg

³ Mali Badnjak- smotuljak napravljen od slame i grančice hrasta

⁴ Pinca- slatki kruh koji se tradicionalno priprema za Uskrs

(Trimitunski čudotvorac). Sv. Spiridon je ujedno i zaštitnik Perojske crkve.

U Peroju se piše latinicom, ali je i dalje na grobovima zastupljena čirilica.

6.3. Narodna nošnja

Perojska ženska nošnja

Perojska ženska nošnja predstavlja svojevrsan osamljeni tip ruha, kojemu u ostaloj Istri nema slična ni srodna. Usporedimo li perojsku nošnju s ostalim Istarskim nošnjama, ističe se kod prve bogatstvo boja, raspoređenih što u većim plohama, a što u sitnijim pojedinostima, nasuprot tamno-svjetlom skladu svih ostalih nošnja u Istri, kojima je jedini ukras u skromnom i jednostavnom bijelom raspletu. Bogati raznobojni vez na prsima i rukavima perojske košulje. Sami rukavi su ravni, u zapešću otvoreni ispod i ispod ramena optočeni širokom crvenom prugom te povrh svega nakićeni crvenim svilenim kitama. Preko košulje odjevena zelena ili crna haljina koja je uz rubove ukrašena crvenom ili žutom prugom i poprečno oko krila našivenim svilenim pozamenterijskim vrpčama. Haljina je opasana sa „pasom“, pojasom, a sprijeda pokrivena pamučnom pregačom „traveršom“. Na nogama su opanke. Kose, spletene u dvije pletenice uvijale su se oko glave te se nisu vidjele ispod rupca, kojim se pokrivala glava. Rubac ukrašen vezom, crvenim porubom i brojnim svilenim kitama. (Miljić, M. M., 2007:244)

Slika 12. Djevojčice u narodnoj nošnji

Izvor: Autorica rada, fotografirano 10.05.2022., Rovinj

Sačuvana je do današnjeg dana izvorna perojska ženska narodna nošnja, dok se muška izvorna nošnja nije uspjela sačuvati. Iz tog razloga Peroj koristi mušku narodnu crnogorsku nošnju.

Branislav Ostojić (2012:47-48) opisuje i navodi dijelove muške nošnje, koja se sastoji od:

Košulja- bijela košulja s dugim rukavima

Benevreke- duge vunene plave hlače, u gornjem djelu su široke, a nogavice su uske

Pas- dugačak vuneni pojas, najčešće je crvene boje s izvezenim svjetlijim prugama

Đamadan- gornji odjevni predmet crvene boje koji je ukrašen s zlatnim i oblači se preko košulje

Krožat- prsluk bez rukava koji se oblači preko košulje i đamadana

Koret –kaput s dugim rukavima, raznih je dužina ali najčešće do poda

Čarape – pletene od bijele vune ili pamuka

Ukrasni dio s trakama- oblači se preko čarapa i veže se s dvije trake u visini gležnja

Opanci- u prednjem djelu pleteni, a odiza na kopčanje

Kapa- okrugla je i crne boje s crvenim gornjim rubom i grbom Peroja izvezenim

Slika 13. Članovi DPC-a Peroj na nastupu

Izvor:Autorica rada, fotografirano 19.08.2022., Vodnjan

6.4. Perojska fešta

Svake godine u mjesecu srpnju u Peroju se obilježava dan doseljenja Crnogoraca u Peroj. Iako je od davne 1657. godine prošlo 365 godina, tradicija obilježavanja tog dana postoji i dan danas. To je dan kada se perojci prisjećaju svojih predaka te ga obilježavaju svake godine uz bogat program tijekom cijelog dana. Perojska fešta započinje ujutro s misom u crkvi, nakon toga kroz dan posjećuje se otvorenje izložbe dječjih radova, te zavičajni muzej. U zavičajnom muzeju postavljene su mnoge slike predaka, te stari predmeti kako je kuća nekada izgledala. U muzeju mogu se naći rodoslovna stabla od obitelji koji su starosjedioci u Peroju. Nakon otvorenja zavičajnog muzeja, pozornost se seli na sportski sadržaj gdje se natječu konopaši zajedno s drugim ekipama. Navečer slijedi bogat kulturno umjetnički program. Gdje se posebno njeguje pjesma, ples, govor, kultura te tradicija.

Perojska fešta 23.07.2022.

Ove godine nakon duge dvije godine bez obilježavanja perojske fešte zbog epidemiološke situacije, ove je godine održana u punom sjaju. Ujutro je bila misa u crkvi, te popodne otvaranje izložbe i muzeja. Sportski program se ove godine preskočio. Ove je godine obilježena 365. godišnjica doseljenja Crnogoraca u Peroj.

Slika 14. Nastup dječje folklorne skupine na Perojskoj fešti

Izvor: Autorica rada, fotografirano 23.07.2022., Peroj

Kulturno umjetnički program te večeri započeo je riječju tajnika društva (N.Š.), te govorom predsjednika društva (M.P.), zatim par riječi gradonačelnika Vodnjana (E.P.) i gostiju koji su stigli u Peroj kako bi zajedno s društvom perojskih Crnogoraca obilježili taj dan. Program su otvorila 4 perojska pjevača s pjesmom pojanja. Pojanje je stari način izvođenja pjesme a izvodi se u 2 glasa. Zatim su svoj rad i trud predstavila djeca mlađe folklorne skupine Peroj s plesom „Splet crnogorskih kola“ i istarskim „Šete paši“, pod vodstvom koreografkinje Nerine Štajner, te uz pratnju Iva Kolera na harmonici.

Ove godine kao gosti stigli su Srpsko kulturno društvo iz Vojnića, te su svojim energičnim plesom oduševili publiku. Nakon toga svoj rad predstavila je Zajednica Talijana iz Vodnjana, sa plesom i pjesmom.

Slika 15. Nastup gostiju iz Vojnića

Izvor: Autorica rada, fotografirano 23.07.2022., Peroj

Slika 16. Nastup gostiju iz Vodnjana

Izvor: Autorica rada, fotografirano 23.07.2022., Peroj

Zatim su se predstavili pjevači iz Peroja, nakon njih je istarski „balun“ otplesao KUD Vodnjan te upotpunio ovu crnogorsku večer s istarskim plesom. Slijedio je nastup starije folklorne skupine s plesom „Zetsko kolo“. Zbor NZC Rijeka predstavio se sa nekoliko svojih pjesama, a nakon toga ponovo smo mogli vidjeti Društvo perojskih Crnogoraca u izvedbi spleta crnogorskih kola. Za kraj ove kulturno umjetničke večeri, pjevači su uz pratnju gitare, saksofona, violončela i folklorša otpjevali pjesmu „Još ne sviće rujna zora“.

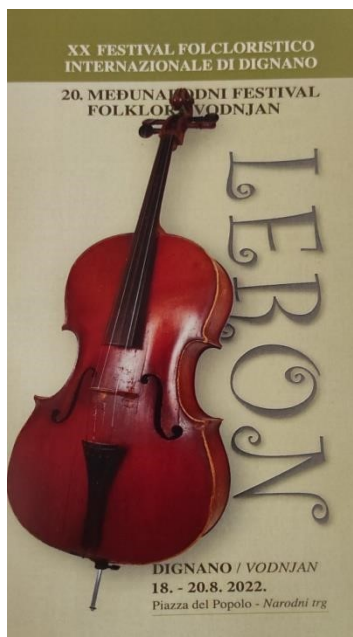
6.5. 20. Međunarodni festival folklor Leron

Vodnjanski međunarodni festival folklor

Organizatori ovog daleko poznatog festivala su Zajednica talijana Vodnjan i Talijanska unija. Svake godine krajem kolovoza povijesni centar Vodnjana ugošćuje folklorne skupine iz svih krajeva svijeta. Vodnjan je grad poznat po svojoj povijesti, običajima i tradiciji, ljubavi koju gaji prema nošnjama, glazbi i starim napjevima. Zajednica Talijana je oduvijek bila predana prenašanju i podučavanju važnosti tih vrijednosti mlađim generacijama, te odanoj publici Lerona, koja se svake godine vraća u sve većem broju. Leron je veliki projekt- simbol mira, prijateljstva i bratstva.

Simbol je multikulturalnosti te jedan od najvećih kulturnih događanja zajednice. (<https://festival-leron.com/hr/>, pristupljeno 27. 08. 2022.)

Slika 17. Letak s najavom Lerona 2022.

Izvor: Autorica rada, fotografirano 19. 08. 2022., Vodnjan

20. Međunarodni festival folklor započinje mimohodom svih sudionika kroz glavnu ulicu u Vodnjanu. U mimohodu se mogu čuti različiti napjevi i pjesme u izvedbi folklornih društava. Na dvije ili tri lokacije, zaustavlja se svako kulturno umjetničko društvo, kako bi prikazali dio svoje tradicije. Na predviđenim mjestima otpjeva se dio pjesme ili cijela pjesma, dok neki otplešu dio plesa. Pri dolasku na sam kraj mimohoda svaki sudionik odlazi na pozornicu te se sa djelom svojeg programa kratko predstavlja publici. Nakon uvodnih riječi započinje ples. Prije plesa tradicionalno se podiže zastava „Lerona“ uz pratnju orkestra. Ove godine je petak 19.08.2022, bio rezerviran za domaće izvođače iz Istre, a subota 20.08.2022, bila je rezervirana za goste. Na prvoj večeri predstavili su se Društvo perojskih Crnogoraca „DPC Peroj 1657“., sa svojim plesom „ Crmničko kolo“ i pjesmom. Nakon toga predstavili su se folklorasi iz Galižane „Comunita degli italiani A.Capolicchio“ sa svojim plesom. Dašak Istre donijeli su gosti iz Pazina iz Folklornog društva Pazin s plesom „Balun“. Za kraj ove prve večeri Lerona predstavili su se Zajednica Talijana iz Vodnjana sa svojim bogatim plesom i pjevanjem.

Druga večer bila je rezervirana za goste koji su ove godine stigli iz Italije, folkloriši iz Međimurja te gosti iz Slovačke.

Slika 18. Nastup Folklornog društva Pazin

Izvor: Autorica rada, fotografirano 19. 08. 2022., Vodnjan

7. Rad s djecom u predškolskoj ustanovi na temu „Moje selo Peroj“

Cilj aktivnosti: upoznavanje djece s tradicijom i s običajima sela u kojem žive.

Prethodna aktivnost: Šetnja selom s poticanjem djece na zapažanje građevina.

Proučavanje oblika i boje kamenja.

Sredstva i poticaji po centrima:

Stolno-manipulativni centar- Pronađi par (2 sličice) s motivima iz sela, puzzle s motivom perojske crkve i folklor, spoji riječ (karte različitih boja s slovima na ćirilici i latinici)

Istraživački centar- na svjetlećem stolu sastavi crkvu (na svjetlećem stolu djecu će dočekati prethodno nacrtana konstrukcija zvonika i crkve gdje će djeca slagati prethodno nacrtano kamenje)

Likovni centar- crtanje kamenja na prozirnom papiru(na komadićima papira djeca crtaju kamenje flomasterom)

Centar početnog čitanja i pisanja- časopis „Perojsko slovo“ i knjiga o Peroju

Dramski i tjelesni centar- ples „Igra kolo“, početni skokovi iz folklor na jednoj nozi

Glazbeni centar- slušanje CD-a „Stare perojske pjesme“

Obiteljski centar- imitativna igra „Kod babe i đeda“

Građevni centar- napravimo zvonik od lego kocki

Zamišljeni tijek aktivnosti:

Nakon doručka u jutarnjem dogovoru studentica će djecu upoznati s planiranom aktivnosti, koja je povezana sa svakodnevnim životom. Nakon toga postaviti će im pitanja: Zna li gdje živimo?, Kako se zove selo u kojem živimo i idemo u vrtić?. Nakon što djeca odgovore, studentica će djeci predstaviti prethodno postavljene igre po centrima aktivnosti. U svakom centru aktivnosti studentica će djeci objašnjavati što je ponuđeno, i za nove igre objasniti pravila. Djeca će na osnovi svoje inicijative sama izabrati igru ili poticaj. Studentica će djeci predložiti da zajedno otplešu ples u dramsko-

tjelesnom centru te da onda rade po vlastitim interesima. U likovnom centru potrebno je prvo nacrtati flomasterom kamenje kako bi se to moglo složiti u istraživačkom centru, na već nacrtanoj konstrukciji. Dok djeca rade, studentica će poticati interes kod djece za ponuđenim poticajima. Tijekom aktivnosti studentica će biti djeci na raspolaganju ako nekome treba dodatno objašnjenje za bilo koju igru. Na kraju studentica će zajedno s djecom prokomentirati i analizirati aktivnost. Po završetku aktivnosti, zajedno s djecom će pospremiti igre i poticaje.

8. Zaključak

Proučavanjem i obradom navedene teme završnoga rada, dolazimo do činjenica i spoznaja o jedinstvenoj multikulturalnoj sredini. Istarska županija je, možemo slobodno reći, jedina županija u Republici Hrvatskoj koja jednako poštuje i uvažava domaćinski narod i nacionalne manjine. U Istri se osjeća i živi različitost, pa se u skladu s time djecu od najranije dobi usmjerava u tom pravcu. Različitim projektima pod nadležnosti Istarske županije, multikulturalnost i jedinstvena baština dovedena je i provedena kroz institucionalni odgoj i obrazovanje. Plan i ideja je da već u predškolskoj ustanovi dijete stvori temelj za svoje daljnje shvaćanje i upoznavanje s različitim kulturama. Mnoštvo projekata usmjereno je i na stjecanje spoznaja o vlastitom zavičaju i zavičajnim osobitostima, kao i na upoznavanje sa sličnostima i različitostima nekog drugog mjesta ili zavičaja.

Važno je istaknuti kako je utjecaj obitelji od presudne važnosti za stvaranje ličnosti. Dijete koje je od samog rođenja okruženo sredinom u kojoj nema predrasuda, u kojoj se na različitosti (bilo nacionalne, vjerske, ili bilo koje druge osnove) gleda kao na veliko bogatstvo, nikada u svojoj odrasloj dobi neće zaboraviti na svoje korijenje.

Samim time uvažavat će svaku osobu koja ne potječe iz iste sredine kao ono, i ustrajat će na očuvanju multikulturalnosti. Na samom početku ovog rada prikazani su odgoj i obrazovanje u prošlosti i danas. Zanimljiva je činjenica kako su na različitim podnebljima djeca bila različito odgajana, ovisno o tome na čemu je bio fokus same vlasti. Primjerice, Spartanski i Atenski odgoj bitno se razlikuje, bez obzira na činjenicu što su se i Spartanci i Atenjani zapravo nalazili u Grčkoj. Prikazan je također i Rimski odgoj djece. Odgoj djece danas polazi od pretpostavke da će se roditelj voditi jednim demokratskim, autoritativnim odgojnim stilom, u kojemu će njegova ljubav prema samom djetetu biti bezuvjetna, dok će granice i očekivanja od djeteta biti jasno postavljena. Produkt takvog odgoja jesu zdravi i sretni, mentalno zdravi i zadovoljni odrasli ljudi.

U Istri se na različitim festivalima i događajima mogu vidjeti i različite kulture. Time se zapravo upoznaju druge kulture i njihove posebnosti, a sve u pozitivnoj i veoma ugodnoj atmosferi. Primjer jednog takvog festivala jest Festival multikulturalnosti koji se 2019. godine održavao u Titovom parku u Puli, i 2022. godine na Trgu maršala Tita u Rovinju. Sudjelovali su KUD- ovi i ostala društva.

Grad Vodnjan svake godine, već 20 godina obilježava Međunarodni festival folklor pod nazivom „Leron“. Tim se festivalom duboko doprinosi očuvanju ranije navedenih vrijednosti. Govoriti o „Leronu“ a ne spomenuti činjenicu kako na tom festivalu sudjeluju i brojna djeca, bio bi ogroman propust.

Kao što smo već naveli, Istra prednjači brojem nacionalnih manjima, pa je u radu naglasak bio na južnom dijelu Istarskog poluotoka. Na tom području (uz istarski narod) žive i dominiraju srpska, talijanska, bošnjačka i crnogorska nacionalna manjina. Na prethodnim stranicama rada mogli smo se kratko osvrnuti na navedene manjine i društva koja ulažu strašne napore u svrhu očuvanja i uvažavanja svojih posebnosti. Ono na čemu je bio naglasak (gledajući nacionalne manjine) jest zapravo crnogorska nacionalna manjina. Jedna je od rijetkih koja je do današnjeg dana sačuvala pravoslavnu vjeru, govor i pismo-temeljne vrijednosti jednog naroda.

Stanovnici Peroja 15. 11. 2000. godine osnovali su Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“, skraćeno „DPC Peroj 1657“. Društvo je podijeljeno na nekoliko sekcija: sekcija za očuvanje kulturne i povijesne baštine, sportska sekcija, folklorna sekcija i pjevačka sekcija. U radu su najzastupljeniji opisi i prikaz folklorne i pjevačke sekcije. Društvo svake godine (iznimno zadnje dvije zbog epidemiološke situacije) obilježava doseljenje Crnogoraca u Peroj takozvanom „Perojskom feštom“. Ove godine fešta se s velikim uzbuđenjem održala, a od gostiju su prisustvovali Zajednica Talijana Vodnjan, KUD Vodnjan i SKD Prosvjeta iz Vojnića.

Kao jedan primjer dobre prakse, na samom završetku rada opisana je aktivnost u Dječjem vrtiću Petar Pan Vodnjan koju je u mješovitoj dječjoj skupini provodila autorica rada. Ponuđeni poticaji izazvali su zadovoljstvo kod djece. Sudjelovala su sva djeca, i svi centri aktivnosti su bili zastupljeni. Takav podatak govori nam činjenicu da je dijete u potpunosti uronjeno u svoj zavičaj, ono voli i cijelim svojim bićem upija osobitosti svojeg naroda.

9. Popis literature

KNJIGE:

1. Silov, M. (2003.) *Pedagogija*. Persona, Zagreb
2. Gudjons, H. (1993.) *Pedagogija (temeljna znanja)*, Zagreb
3. Miljić, M. M., (2007.) *Peroj- Crnogorci u Peroju*, Podgorica: Centar za iseljenike Crne Gore
4. Štoković, A., (2012.) *Crnogorsko nasljeđe u Istri*, Osijek
5. Ostojić, B., (2007.) *Peroj-rajska baština*, Poreč: Inart

ZAVRŠNI RAD:

1. Štokovac, I. (2018.) *Zavičajna baština Peroja u radu s predškolskim djetetom*.
Završni rad: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

POPIS RJEČNIKA:

1. Anić, V. (1998.) *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi Liber.

HRVATSKI PRAVOPIS:

1. Babić, S., Moguš, M. (2010.) *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga

NACIONALNI KURIKULUM

1. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb

MREŽNI IZVORI

1. Multikulturalizam, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.
2. Atenski odgoj :
<https://hrcak.srce.hr/clanak/261071>, pristupljeno 23. 08. 2022.
3. Spartanski odgoj:
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59830>, pristupljeno 23. 08. 2022.

4. Rimski odgoj :

<https://www.scribd.com/presentation/377183222/Rimski-Odgoj-i-Obrazovanje>,
pristupljeno 23.08.2022.

5. Odgoj danas: <https://hrcak.srce.hr/file/261085>, pristupljeno 23. 08. 2022.

6. Odgoj i obrazovanje za ljudska prava: <https://hrcak.srce.hr/file/280080>, pristupljeno
24. 08. 2022.

7. Projekt institucionalizacije u zavičajne nastave: <https://www.za-nas.hr/uvodnik>,
pristupljeno 25. 08. 2022.

8. Primjer rada na projektu u predškolskoj ustanovi

https://www.za-nas.hr/images/uploads/files/Zavicajna_ISTRAzivanje_ISTRiAndo.pdf ,
pristupljeno 25. 08. 2022.

9. Kud Uljanik: <https://www.facebook.com/groups/39021874350>, pristupljeno 25. 08.
2022.

10. Talijani; Zajednica talijana Vodnjan : [https://festival-leron.com/hr/folklorna-
grupazt-vodnjan/](https://festival-leron.com/hr/folklorna-grupazt-vodnjan/) pristupljeno 25. 08. 2022.

11. Talijani; Bassi <https://vodnjandignano.com/hr/bassi/stranica/59>, pristupljeno 25.
08. 2022.

12. Bošnjaci :

<https://hr-hr.facebook.com/ljubavkojanasspaja/> pristupljeno 25. 08. 2022.

13. Dani srpske kulture u Puli: [https://srbi.hr/srpska-kultura-predstavljena-u-pul-
iumagu/](https://srbi.hr/srpska-kultura-predstavljena-u-puliumagu/) 25. 08. 2022

14. Festival Multikulturalnosti U Puli 2019.:

<https://www.pula.hr/hr/novosti/detail/19086/otvoren-festival-multikulturalnosti/> 26. 08.
2022.

15. Međunarodni festival folkora Leron <https://festival-leron.com/hr/>, pristupljeno 25.
08. 2022.

10. Popis fotografija

Slika 1. Članovi kulturno umjetničkog društva „Uljanik“	14
Slika 2. Diskanti pučke tradicije „Bassi“	16
Slika 3. Članovi folklorne grupe Zajednica talijana Vodnjan	16
Slika 4. Članovi Bošnjačko kulturnog umjetničkog društva na nastupu u Vodnjaju ..	17
Slika 5. SKD „Prosvjeta“ u Puli	18
Slika 6. Nastup starije folklorne skupine na Leronu 2022.	20
Slika 7. Nastup dječje skupine na Perojskoj fešti 2022.	20
Slika 8. Članovi DPC Peroja na festivalu multikulturalnosti, Pula 2019.	22
Slika 9. Nastup dječje folklorne skupine „DPC Peroj 1657“	22
Slika 10. Selo Peroj	23
Slika 11. Crkva Sv. Spiridona u Peroju	25
Slika 12. Djevojčice u narodnoj nošnji	27
Slika 13. Članovi DPC-a Peroj na nastupu	28
Slika 14. Nastup dječje folklorne skupine na Perojskoj fešti	29
Slika 15. Nastup gostiju iz Vojnića	30
Slika 16. Nastup gostiju iz Vodnjana	31
Slika 17. Letak s najavom Lerona 2022.	32
Slika 18. Nastup Folklornog društva Pazin	33

11. Sažetak

Završni rad prikazuje važnost multikulturalnog odgoja od djetetove najranije dobi, konkretno vezan za Istru, točnije južnu Istru. Poznato je kako je Istarski poluotok dom brojnim kulturama i različitostima, a koji su u suživotu i međusobnom uvažavanju. Istarska županija prednjači po broju nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Kako bi poticali rad na održavanju multikulturalne sredine, Istarska županija pokrenula je projekt institucionalizacije zavičajne nastave. Projekt obuhvaća dječje vrtiće, osnovne i srednje škole, a sve s ciljem približavanja multikulture djeci. Jedno od poglavlja proučava razvoj odgoja i obrazovanja kroz povijest, pa sve do sada. U povijesti možemo primijetiti kako je odgoj bio veoma strog i rigorozan. Nekada su djeca učila kako živjeti, odgojem ih se pripremalo za svakodnevni život u budućnosti. Prikazane su sličnosti i razlike odgoja i obrazovanja u različitim vremenima i na različitim podnebljima. Obitelj, kao primarna djetetova zajednica ima veoma važnu ulogu, kako za fizički, tako i za mentalni razvoj. Spomenuti su odgojni stilovi koji izuzetno utječu na dijete u cjelini. U radu smo se osvrnuli na temeljna ljudska prava, koja imaju svi, odrasli i djeca. Važno je istaknuti kako djeca svoja prava ne trebaju posebno zaslužiti, već im ona pripadaju samim rođenjem. Zanimljiv i vrijedan primjer održavanja i očuvanja kulture i tradicije je malo crnogorsko selo Peroj, koje je ujedno i rodno mjesto autorice ovog rada. U Peroju djeluje Društvo perojskih Crnogoraca „DPC Peroj 1657“ čiji je rad detaljnije objašnjen u radu.

KLJUČNE RIJEČI: multikulturalnost, Istra, društvo, odgoj i obrazovanje, Peroj

12. Summary

The final paper shows the importance of multicultural education from the child's earliest age, specifically related to Istria, specifically southern Istria. It is known that the Istrian peninsula is home to numerous cultures and differences which coexist and respect each other. The country of Istria leads in terms of the number of national minorities in the Republic of Croatia. In order to encourage work on maintaining a multicultural environment, the Country of Istria launched a project to institutionalize native teaching. The project included kindergartens, primary and secondary schools, all with the aim of bringing multiculturalism closer to children. One of the chapters studies the development of upbringing and education throughout history, until now. In history, we can notice how the upbringing was very strict and rigorous. In the past, children learned how to live, education prepared them for everyday life in the future. The similarities and differences of upbringing and education in different times and in different climates are shown. The family, as the child's primary community, plays a very important role, both for physical and mental development. The education styles that have an enormous impact on the child as a whole are mentioned. In the paper, we looked at the fundamental human rights that everyone, adults and children have. It is important to point out that children do not need to earn their rights, they belong to them by birth. An interesting and valuable example of maintaining and preserving culture and tradition is the small Montenegrin village of Peroj, which is also the birthplace of the author of this work. The society of Montenegrins from Peroj "DPC Peroj 1657." operates in Peroj, whose work is explained in more detail in the paper.

KEY WORDS: multiculturalism, Istria, society, education, Peroj